

Madagaskarforum

VENNSKAPSFORENINGEN NORGE - MADAGASKAR
FIKAMBANANA FIFANKATIAVANA NORVEZY - MADAGASIKARA

SKRUK OG LOVA SIDE 6-9

UNGT NORSK JORBRUKSENGASJEMENT SIDE 17

GASSISK KLIMAFORSKER I BERGEN SIDE 18-19

DINA JEANNE - EN FOREGANGSKVINNE SIDE 20-21

STYRET I VNM

LEDER

Kåre Kristensen (2019 - 2023)

E-POST

karekristensen@gmail.com

ØVRIGE STYREMEDLEMMER

Eirik Sandstø (Kasserer)

Marianne Skjortnes (nestleder)

Soia Rahasindrainy

Per Ivar Våje

Marte Schie

Tor Kristian Ringsbu

Lars-Gøran Strømhaug (leder)

Vennsaksforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar. Redaksjonen følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.

REDAKSJONEN

Kjetil Aano, E-post: kjetil.aano@gmail.com

Arild M. Bakke, E-post: arild.bakke@nms.no

Kristoffer Hansen-Ekenes, E-post: kristofferhe@nms.no

Siri Nyen, E-post: sirinyen@hotmail.com

REDAKTØR

Kjetil Aano

E-POST

kjetil.aano@gmail.com

FORMGIVING

Anita Sletten

www.nordicwild.no

TRYKK

Kai Hansen trykkeri, Stavanger

LOGO

Alvar Berget

FOTO FORSIDE

Kjetil Aano

FOTO BAKSIDE

Ellen Vea Rosnes

ISSN 1504-4750

Kjetil Aano
redaktør

Madagaskars økonomiske utsikter

Madagaskar er ein del av ein verdensdel som opplever vekst og optimisme for tida. Det vi høyrer frå Afrika er ofte knyta til krig og kriser. Det er verkeleg nok. Men ei rekke land, og mange av dei ligg in Aust-Afrika, har opplevd sterk vekst i økonomien dei seinare åra. Sjølv om pandemien og eksplosiv vekst i oljepris bremsa framgangen, peiker pilene oppover i ei rekke land, som Etiopia, Kenya, Tanzania, Uganda og Rwanda.

Noen land ligg etter. Blant dei er Madagaskar. Men i følgje rapportar frå Det internasjonale pengefondet (IMF) og frå Den afrikanske utviklingsbanken (ADB) ligg landet an til å ha ein vekst på 4.2% i år, og truleg meir enn 5% neste år.

Desse institusjonane uttrykker forbausning over kor fort økonomien i heile regionen kom seg på fote etter desse krisene. Men sjølv om tala i og for seg er gode, må ein ikkje gløyma at utgangspunktet for ein del av landa er ganske dårleg. Ei prosentvis auke er viktig, og seier noe om at det er framgang.

Men i absolutte tal er den ganske beskjeden.

Likevel er det, i følge Den afrikanske utviklingsbanken, gode utsikter for Madagaskar. Landet er rikt på ressursar. Særleg turistindustri og gruvedrift kan gi vestentlege bidrag til vekst i landets økonomi.

Utfordringane gjenstår likevel: Det dreier seg om å leggja til rette for utvikling; endå meir å bruka veksten på ein slik måte at det tener folket. Landets noverande politiske leiing har ikkje akkurat overbevist i så måte.

Også klimaendringar er eit trussel. ADB kalkulerer at Madagaskar treng 2,6 milliardar dollar årleg for å motverka effekten av klimaendringar. Mykje av dette må koma frå næringslivet og privat kapital. Landet har bare i liten grad eit legalt rammeverk som gjer at privat kapital og nasjonalt og internasjonalt næringsliv tilfører landet dei ressursane det sårt treng.

Det er gledeleg å registrera at

mange land i Afrika ser ut til å oppleva vekst og framgang. Ytre forhold ligg til rette for at Madagaskar kunne bli ein del av dette biletet. Så langt vi kan sjå, vil det henga på den politiske leiarskapen i landet om dette blir noe av.

For folk og land si skuld, må vi både håpa på - og i god gassisk tradisjon også be om - at det kan skje.

INNHold

- SIDE 3 Madagaskars økonomiske utsikter
- SIDE 4-5 Madagaskar som turistdestinasjon
- SIDE 6-8 SKRUK og LOVA møtes igjen
- SIDE 9 Smånytt
- SIDE 10-13 I skyggen av merina
- SIDE 14-15 Grønn diakoni-programmet i den gassiske lutherske kirke
- SIDE 16 Jubileumsåker på Fihaonana jordbruksskule
- SIDE 17 Ungdomar på Varhaug tent for misjon og hjelpearbeid
- SIDE 18-19 Gassisk klimaforsker i Bergen
- SIDE 20-21 Dina Jeanne - en foregangskvinne
- SIDE 22-23 Smånytt

6

10

20

MADAGASKAR SOM TURISTDESTINASJON

VAKKER NATUR, VARIASJON OG VENLEGE MENNESKE

FRÅ NATURENS SIDE HAR MADAGASKAR DET MESTE Å BY PÅ: VAKKER OG VARIERT NATUR, ALT FRÅ SAVANNELIKNANDE LANDSKAP SOM TØRKAR HEILT UT STORE DELAR AV ÅRET, OVER SLETTE LAND OG BØLGANDE GRASVIDDER TIL URSKOGSOMRÅDE OG IMPONERANDE FJELLFORMASJONAR DER TOPPANE KLER AV SEG SI KAPPE AV SKYER NÅR SOLA VARMER; ROLEGE ELVELØP SOM ER VELEGNA TIL SLØVE BÅTREISER LANGS BREDDER SOM USTANSELEG SKIFTER KARAKTER, ELVELEIER DER VATNET BRUSAR, OG IMPONERANDE FOSSEFALL.

TEKST OG FOTO: KJETIL AANO

Og ennå har eg ikkje nemnt verken gammal og sjarmerande trehus i dei store byane eller dei innbyggjande, krittkvite strendene som omkransar mesteparten av denne øya som nærmest er for eit eige kontinent å rekna.

Menneska er både vennlege og vel-skapte, vakre og veltalande. Og klimaet så variabelt at ein ikkje skulle tru ein var i same land: juni kan møta deg med kuldegrader om natta og nydeleg sommarvarme midt på dagen, om du er i det sentrale høglandsområdet; desember i kystområda kan vera kvelande varm, men likevel med ein svalande vind når kvelden kjem. Men alt er spennande og ofte er det trass varme eller kulde, behageleg.

Alt i alt skulle svært mykje ligga til rette for at Madagaskar var eit mykje besøkt turistmål for opplevings-søkande menneske med betalingssevne og solhunger.

Under årsmøtet i Vennskapsforeningen Norge Madagaskar (VNM), den 22. april i år, presenterte Per Ørjan Aaslid Madagaskar som reisemål. Aaslid har fartstid som tilsett i NMS på Madagaskar, han har hatt store delar av barndom-

men der, og han har i tillegg drive reiseselskapet RAVINALA.

Aaslid var raus når han presenterte Madagaskars kvalitetar. Men han har god dekning for det han sa.

HUMPAR I VEGEN

Samtidig la han ikkje skjul på at det også finst noen utfordringar ved det å vera turist i det gassiske samfunnet slik det framstår i dag.

For det første har ein ikkje makta å skapa gunstige rammevilkår for turisme i landet. Det er for mange humpar i vegen: Trass vennlege og hjelpsomme menneske, kan byråkratiet av og til slå seg litt vrangt. Men aller mest i bokstaveleg forstand. Standarden på vegane er svært dårleg. Hovudvegen nord-sør frå hovudstaden til Antsirabe er eit stykke på 17 mil. Oftast tar det mellom fem og seks timar for ein vanlig bil å kjøra en avstanden, og når ein så er framme, er passasjerane temmeleg mørbanka. Slik framstår dette spennande landet ganske dobbelt: På de på eine sida flotte menneske med masse velvilje og vakker natur; på den andre sida eit samfunn som ikkje ivaretar verken turistars interesser – men endå

viktigare - som neglisjerer sitt eige folks grunnleggande behov. Om styresmaktene ikkje maktar det mest grunnleggande, som i sørga for eit nokon lunde fungerande vegnett, korleis står det då stilt med andre tenester ein forventar av ei ansvarleg regjering at ein tener sitt folk med, som helse, utdanning, rettsvern og sivile rettar?

Det andre er ganske enkelt folks fattigdom. Vi er godt kjent med at det mange stader lever menneske som har mye mindre enn vi har. Å vera turist på Madagaskar, er å møta dette rett på. Du får eit slag i ansiktet. Du ser fattigdommen og din eigen velstand i eit anna lys. Og du lurar på: Gjer eg rett ved å komma heilt hit, bruka så mye ressursar og demonstrera det for mine gode medmenneske at dette har eg råd til – sjølv om eg for så vidt også kan dela raust med dei eg møter på min veg!

Det som slår ein, er at det finst to nærast heilt atskilde økonomiar: den eine er turistindustriens og turistens økonomi, og den andre er den som folk flest lever under til kvardags – også dei som ikkje framstår som fattige og nødlidande.

MADAGASKARS VESTKYST BYR PÅ FLOTTE STRENDER OG HERLIG HAV.

VI DELER ALLE ANSVARET

Det er ei stor utfordring å kjenna på dette, og å handtera det. Per Ørjan Aaslid sa i sin presentasjon at dette var eit dilemma han kjende på kvar gong han reiste. Men dette dilemmaet ville han ikkje vera forutan, og derfor reiste han, trass i den spenninga det skapte. Og meir: Dette dilemmaet tar han så sterkt at han gjerne vil gjera noe med det – og det håpar han at også andre turistar vil.

Dette er gjenkjenneleg: Dei av oss som har opplevd å bu i eller vera på besøk på Madagaskar har kjent dette, og bør kjenna det. Vi må, kvar av oss, finna vår måte å handtera denne spenninga på i eige liv og i eigen forvaltning at det vi rår over. Og vi må la den erkjenninga dette gir oss, vera viktig for korleis vi tenker og handlar når de gjeld fordeling av felles ressursar, både i landet vårt

og globalt. I tillegg minner det om at også dei som har politisk makt og innverknad på Madagaskar har sin del av ansvaret for å skapa den veksten og den framdrifta som er mulig å få til.

EIN BEREKRAFTIG TURISTINDUSTRI

Truleg vil turistindustri kunna vera ein av fleire viktige kjelder til endring og vekst på Madagaskar. I dette nummeret kan du lesa at gassiske styresmakter nyleg har signert ein avtale med fleire aktørar i Midtausten om utbygging av turisme derifrå. Vi ønsker også dette velkommen. Men vi vil også gjerne understreka at skal ein i vår tid bygga ut turisme, bør det stillast krav ikkje bare til styresmaktene i landet, men også til dei øvrige aktørane: Dersom dette skal bli noe meir enn ein ny omdreining i fattigdomsspiralen, er det i alle fall to

dimensjonar som må gjennomsyra plan- og gjennomføringa:

- For det første må det byggast opp slik at inntektene det genererer ikkje i hovudsak blir kanalisert til internasjonale selskap som tener grovt, medan lokalsamfunna blir avspist med småpengar.

- For det andre er det viktig at den økologiske dimensjonen, og klimadimensjonen blir tatt omsyn til i utarbeiding av planar og i gjennomføring av arbeidet.

Det er uvisst korleis det vil gå med planane om ei massiv satsing på turisme frå Midtausten. Men uansett vil vi i VNM oppmoda til fortsatt turisme frå Norge til Madagaskar. Slik vi kjenner norske turoperatørar, er dei opptatt både av at besøka skal tilføra ressursar til lokalmiljøet og av å finna måtar å handla på som tar omsyn til Madagaskars unike natur og vakre men sårbare miljø.

LOVAS KARISMATISKE DIRIGENT, MAKSERA REVOMA, I FULL UTFOLDELSE UNDER SAMARBEIDSKONSERTENE MED SKRUK.

KONSERTEN I KATEDRALEN I ANTSIRABE SAMLET FULLT HUS, MELLOM 2-3000 PERSONER.

SKRUK OG LOVA MØTES IGJEN

I 2003 MØTTES SKRUK OG DET GASSISKE MILITÆRKORET LOVA FOR FØRSTE GANG. SIDEN DA HAR DET VÆRT EN REKKE MØTEPUNKTER SOM HAR GITT RIKE MUSIKALSKE OPPLEVELSER. I PÅSKEN I 2024 GJENNOMFØRTE SKRUK ET NYTT BESØK TIL MADAGASKAR. DET BLE EN OPPLEVELSESRIK TURNE BÅDE FOR TILHØRERE OG DELTAKERE. EN REKKE KOR SANG SAMMEN MED SKRUK, OG OPPLEVDE KORETS OG DIRIGENTENS MUSIKALSKE MAGI – SOM IKKE AKKURAT BLE SVEKKET AV SAMSPILLET MED MADAGASKARS MUSIKALSKE OVERSKUDD.

TEKST OG FOTO: SIRI NYEN

Palmesøndag ble det holdt tidenes korfest i den gassisk-lutherske katedralen Antampontanana i Antsirabe. Av de som var til stede ble den 3,5 timer lange konserten beskrevet som «helt magisk». Et av korene som deltok var SKRUK (Sunnmøre Kristelige Ungdomskor). Jeg møter dirigent Per Oddvar Hildre – Prots

- på Lovasoa Cross Cultural Competence Center, dagen før den store konserten. Der har han og korets medlemmer vært et døgn, og de er allerede godt i gang med øvelsene for søndagens konsert sammen med LOVA, et militærkor fra Tulear, og NorMal Gospel, et norsk-gassisk gospelkor fra Antsirabe.

MANGE MØTER

Dette er tredje gang Prots er på Madagaskar. Første gang var i 2003, da han sammen med blant annet Anders Rønningen reiste rundt for å se på muligheter for musikalske samarbeid. I 2004 returnerte han med mer enn 50 amatørangere fra Norge gjennom «Kulturmix». Da

reiste de blant annet til Tulear og møtte militærkoret LOVA der. «Det ble et fantastisk inspirerende møte som var starten på et mangeårig samarbeid», sier Hildre. LOVA har siden vært flere ganger i Norge gjennom samarbeid med NMS, og i 2014 kom de igjen til Norge og holdt da blant annet konserter sammen med SKRUK i Oslo Domkirke. Og på Olavsdagene i Trondheim i 2019 fikk korene igjen muligheten til å synge sammen, denne gangen en urfremføring av en gassisk kantate skrevet av Anders Rønningen.

SKRUK har medlemmer fra hele Norge (og faktisk også en som bor i Qatar) som møtes fem ganger i året for øvelser og konserter. Prots startet koret i 1973, og i fjor hadde de altså 50 års jubileum. De kan se tilbake på en lang karriere hvor de blant annet har gitt ut 32 album. SKRUK er kjent for å ha hatt mange musikalske samarbeid på tvers av land og kulturer.

FOKUS PÅ INKLUDERING

«Vi har akkurat avsluttet et prosjekt med en innspilling av en joikmesse, og nå hadde vi veldig lyst til å gjøre noe med LOVA igjen», svarer Hildre på spørsmål om hvorfor de har valgt å komme til Madagaskar nå. Men det å få et kor med over 50 sangere på til Madagaskar er ikke så enkelt. Koret reiser for egen regning, og har jobbet hardt de siste årene for å samle inn penger til turen. I tillegg har de også fått noe støtte av Det Norske Misjonsselskap (NMS). Noe av hensikten med denne turen er således at SKRUK og Lova sammen skal bidra til å rette fokus på barn som faller utenfor skolesystemet. I det NMS støttede inkluderingsprosjektet Miara Mianatra får barn med syns- og hørselshemninger og andre barn med spesielle behov et tilbud om utdanning. Målet med samarbeidet er å spre kunnskap og informasjon om viktigheten av å gi barn og unge med funksjonshemning

mulighet til skole og utdanning på Madagaskar. SKRUK og et kor fra Blindeskolen i Antsirabe har allerede møttes for å bli bedre kjent da vi snakker denne lørdagen, og de skal fortsatt ha litt tid sammen hvor de synger for hverandre og lærer sanger av hverandre. «Dette er til oppmuntring og inspirasjon for både oss og dem», sier Hildre.

EN REKKE HØYDEPUNKT

Etter dagene i Antsirabe skal SKRUK og LOVA dra videre til Fianarantsoa, hvor de skal holde en ny konsert sammen med barnekoret Hope for the Future (HFF), som er knyttet til sosialt arbeid i landsbyen Ambalakely. Deretter skal de til Tulear for å møte LOVA igjen på deres hjemsted, og sammen med dem og lokale kor ha en stor konsert på Langfredag. «I løpet av året håper vi å få laget enda et album sammen med LOVA», sier Hildre.

SLITNE, MEN GLADE SANGERE

En uke etter det første møtet med Hildre i Antsirabe, møter jeg noen av de litt slitne, men veldig glade kormedlemmene sammen med Anders Rønningen på Salary Bay. Salary Bay er et nydelig sted langs kysten, noen timer nord for Tulear. Da har koret dagen før hatt den offisielle SKRUK-turens avslutningskonsert sammen med syv lokale kor og LOVA for en fullsatt katedral i Tulear. På spørsmål om hva som har vært det beste med denne turen var det vanskelig for kormedlemmene å velge. Et av kormedlemmene svarer: «møtene med alle menneskene som oppleves så åpne og vennlige har vært en helt fantastisk opplevelse. Det å synge for fullsatte kirker med et såpass ungt publikum som vi vanligvis ikke ser i norske kirker og som gir en så hjertelig og høy respons selv uten klapping [i mange gassisk-lutherske kirker er det ikke vanlig å klappe, i stedet vifter man med hendene] har vært stort.»

FELLESSKAP GJENNOM SANGEN

«Og det å kjenne det voldsomme fellesskapet gjennom å synge sammen med andre kor selv om man ikke snakker samme språk, har vært en helt fantastisk. Det oppstår rett og slett magi», sier en annen. For et tredje kormedlem, har det største med hele turen vært møtene med gassiske musikere hvor formidlingen, spontaniteten og gleden har vært så tydelig. «Der har vi virkelig noe å lære», sier han. Flere av medlemmer fremhever Anders Rønningen sin rolle ved at han kjenner språk, kultur og mange mennesker som gjør at de opplever at de kommer på innsiden, i større grad enn de har gjort i de andre samarbeidene de tidligere har hatt.

Når Anders får spørsmålet om hvordan han har det nå, han som har vært turleder, organisator, tolk, komponist og dirigent i tillegg til mange andre roller, sier han at han er sliten, men samtidig veldig glad og takknemlig. «Det største øyeb-

likket var nok konserten i Antsirabe. Det har vært en drøm i mange, mange år å få SKRUK til Madagaskar. Faktisk ble tanken sådd allerede da Prots var på besøk i 2003 (!). Nå når alt ble så bra kan jeg bare beskrive det som Simon i tempelet sa det: 'Nå kan du la din tjener fare herfra i fred, for nå har jeg sett Guds herlighet'. Det har rett og slett vært en stor velsignelse.»

PS: Har du lyst til å få et inntrykk av hvordan det hørtes ut på noen av konsertene, er det bare å sjekke SKRUK sin facebook-profil. Du kan også komme på konsert i Ris Kirke i Oslo den 4 august (der de norske delene av innspillingen skal gjøres, eller vente til albumet kommer.

SKRUK-DIRIGENT PER ODDVAR HILDRE, ALIAS PROTS, VED PORTEN TIL LOASOVA. SAMMEN MED SKRUK OG EN REKKE GASSISKE KOR HAR HAN GJENNOMFORT ET IMPONERENDE PROGRAM PÅSKEN 2024.

SMÅNYTT

VED KRISTOFFER HANSEN-EKENES

MANGLENDE RESULTATER I ANTI-KORRUPSJONSARBEIDET

Til tross for flere iverksatte tiltak innen anti-korrupsjonsarbeid, har det ikke lyktes å løfte Madagaskar fra sin lave plassering på den internasjonale korrupsjonsindeksen (CPI). Som foregående år får

landet 25 av 100 poeng, og ender dermed på 142. plass av 180 land. Det kom fram under presentasjonen av årsrapporten fra Comité pour la sauvegarde de l'intégrité (CSI) i april. For å bedre resulta-

tene peker leder Mme Sahondra RABENARIVO på behovet for økte overføringer, samt at en respekterer de internasjonale standardene landet er forpliktet på.

VALG TIL NASJONALFORSAMLINGEN 29. MAI

Totalt 473 kandidater har meldt seg på kampen om de 163 setene i nasjonalforsamlingen ved valget 29. mai. Mange tidligere ministre

fra de siste 10 årene deltar. Opposisjonen stiller liste i 68 av 120 valgdistrikt, mens posisjonen stiller i samtlige og har dermed et visst

overtak allerede før valgkampen startet.

IPC 2023 - MADAGASCAR												
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rang	118 /176	127 /177	133 /175	123 /168	145 /176	155 /180	152 /180	158 /180	149 /180	147 /180	142 /180	145 /180
Score	32	28	28	28	26	24	25	24	25	26	26	25

Au même rang: Liberia, Mozambique, Nigeria
 Dépassés par: Guinée, Kirghizistan, Russie, Ouganda
 Devancés: Bangladesh, République centrafricaine, Iran, Liban, Zimbabwe
 Absence d'avancée statistique significative sur la décennie.

#CPI2023 www.transparency.org

REFORM AV YRKESFAGLIG UTDANNING

Departementet for teknisk utdanning og har presentert en ambisiøs plan for å omdanne hele sektoren. Antallet studenter på de praktiske utdanningene er rundt 34.000. Til sammenligning studerer 54 % av unge men-

nesker innenfor denne sektoren i land som Italia. En påpeker at utdanningsløpet, som sist ble endret i 1992, er foreldet og i utakt med samfunnets behov i dag. For eksempel vil en introdusere nye emner som bærekraftig utvikling

og fornybar energi. Med denne reformen vil en styrke samarbeidet mellom bedrifter, arbeidsmarked og utdanningssektoren, så arbeidsfør ungdom kan få en adekvat og samfunnsnyttig utdanning.

I SKYGGEN AV MERINA – GASSISKE MINORITETSSPRÅK I FOKUS

DET UNIKE MED MADAGASKAR ER AT ALLE GASSERE FORSTÅR HVERANDRE OG SNAKKER SAMME SPRÅK! DETTE ER ET VANLIG MUNNHELL BLANT BÅDE GASSERE OG UTLENDINGER. MEN HVA NÅR FOLK LIKEVEL BEVISELIG IKKE FORSTÅR HVERANDRE? HVOR STAMMER IDEEN OM DET ENE SPRÅKET FRA, OG HVA KAN BIBELOVERSETTELSE GJØRE FOR Å UTVIDE BILDET OG SKAPE ENHET I MANGFOLDET?

TEKST: KRISTOFFER HANSEN-EKENES FOTO: KJETIL AANO

«PRINSEN I MERINA-FOLKETS HJERTE»

Ifølge normal tellemåte finnes det 18 ulike stammer på Madagaskar. Historisk har disse representert separate kongedømmer, hvor noen har hatt tettere kontakt enn andre og også formet politiske og militære allianser.

Den som har fått æren av å forene Madagaskar til ett rike, er Andri-anampoinimerina (konge av Imerina 1787-1810). Etter først å ha forent Imerina til ett rike, fortsatte han utvidelsene sørover. Radama I (konge 1810-1828) videreførte farens målsetning om å herske fra kyst til kyst. Veien til enhet gikk gjennom invitasjon til fredelige allianser, og deretter militære angrep hvis invitasjonen ble avslått. Tross stor motstand klarte merina-herskerne stort sett å legge under seg øya

frem mot slutten av 1800-tallet.

Da franskmennene koloniseret øya i 1896, fullbrakte de merina-kongedømmets militære og politiske visjon. På denne måten har både merina-språket, -folket og -kulturen hele tiden stått i en økonomisk, utviklingsmessig og kulturell særstilling.

Lingvistisk hører merina-gassisk til den vest-baritiske grenen av den austronesiske språkfamilien, som er verdens nest største med sine 1250 språk.

ENØYD SPRÅKFORSTÅELSE?

Den offisielle politikken har vært og er: én øy, ett folk, ett språk! I offentlig kommunikasjon brukes en standardisert form av merina-gassisk kalt Malagasy Ofisialy. Skolebarn fra Antsiranana i nord til Ambovombe i

sør lærer dette som «morsmål», selv om det ligner lite på det språket mor snakker hjemme. Og i kirkene er Malagasy Ofisialy enestående.

Derfor lærer også de fleste utenlandske språkstudenter bare den offisielle merina-varianten. Mange av dem – inkludert skribenten – har opplevd på kroppen hvordan man kommer til kort i kommunikasjonen når man forlater høylandsplatået utstyrt med bare dette språket.

Det finnes en offentlig anerkjennelse av kulturelt mangfold. Sang, dans, byggeskikk og brukskunst fra omkring på øya løftes gjerne fram med stolthet. Positivt vurdert tjener Malagasy Ofisialy til å binde sammen de ulike etniske gruppene. Mer kritisk kan man spørre om ikke den unike posisjonen ofisialy har, er

BIBELN ER EI VIKTIG BOK FOR MANGE PÅ MADAGASKAR. DEN ER TILGJENGELIG PÅ INNLANDSSPRÅKET - OG BLIR FORSTÅTT AV DE SOM TALER DET. MEN ER DEN LIKE GODT FORSTÅTT AV DE ANDRE FOLKEGRUPPENE SOM BOR PÅ ØYA? HER NATTVERDKØEN UNDER EN SØNDAGSGUDSTJENESTE PÅ ANTSIRABE, MADAGASKAR INNAND HØSTEN 2023.

en rest av intern og ekstern kolonisering. Slik fremstår nemlig merina som uttrykk for det sant gassiske, det som er felles for alle uavhengig av kultur og etnisk tilhørighet.

SPRÅKSITUASJONEN KARTLEGGES

Ulike stemmer har stilt spørsmål-stegn ved den vanlige tanken omkring det ene språket og de mange dialektene. Tidlig på 90-tallet gikk derfor en gruppe bestående av utenlandske misjonærer, gassiske akademikere og kirkeledere ut med et ønske om å få kartlagt språksituasjonen på Madagaskar. Svaret ble en systematisk språkundervisning fra 1996 til 2001 med sosio-lingvist Leoni Bouwer i spissen. Undersøkelsene viste tydelig at en svært stor andel av befolkningen faktisk forstår lite ofisialy og heller ikke kan bruke dette til effektiv kommunikasjon i hverdagen.

Det er historiske og politiske grunner til at gassisk likevel har vært regnet som ett språk. I praksis er det heller ikke alltid enkelt å avgjøre hva som er språk og dialekter. I tillegg til kriterier som gjensidig forståelighet, ser en på grammatikk og ordforråd, samt på geografisk og etnisk tilknytning.

I forskningsarbeidet som fulgte ble talespråket analysert, og en identifiserte over 20 språk i tillegg til merina-gassisk. Selv om mange av språkene ligger nær hverandre, er det historiske og kulturelle grunner til å skille dem fra hverandre. Et hjemlig eksempel er norsk, svensk og dansk som er svært nært beslektet med stor andel overlappende ordforråd og grammatikk. Likevel er det få som problematiserer at det er snakk om tre ulike språk. Når det gjelder Madagaskar er forskjellene mange steder enda større.

LUKAS-PROSJEKTET

I 2001 ble det dannet et tverrkirkelig samarbeid for å oversette Lukas-evangeliet og Jesus-filmen til fem gassiske minoritetsspråk. Samar-

beidet fikk navnet Fiaraha-miasa Lioka eller Lukas-prosjektet. I 2021 skiftet organisasjonen navn til Together in Bible Translation (TiBT). NMS og FLM har vært sentrale støttespillere helt siden begynnelsen.

Arbeidet har to hovedsiktemål. Ett kulturelt og språklig, og ett misjonært eller evangeliserende formål. På den ene siden ønsker en å løfte frem den rike språklige arven gasserne eier, ved å dokumentere og skriftliggjøre minoritetsspråkene. På den andre siden er det et ønske om å skape positiv forandring i folks liv gjennom at deres kristne tro blir beriket og fordypet ved at de kan få tilgang på Bibelen på sitt hjertespråk.

OPPBYGGELSE ELLER ØDELEGGELSE?

En vanlig innvending mot dette arbeidet er at det river ned enheten gassere imellom ved å fokusere på forskjeller og sette folk opp mot hverandre. De fleste – men ikke alle – som hevder dette, har tilknytning til merina-kulturen eller den sosio-økonomiske eliten. På landsbygda og utenfor de store byene er folk mer mottakelige. Det er jo også dem som merker utenforskapet og undertrykkelsen best.

Derfor er et annet mål med arbeidet å bidra til forsoning og bredelse i det gassiske folk gjennom språkarbeid og undervisning. Gjennom et par århundrer har det mange steder bygget seg opp en stor skepsis, motstand eller til og med hat mot merina-makten og dens representanter.

UTENLANDSKE GASSERE?

En tidligere norsk misjonær med lang erfaring overhørte en gang en samtale på landet blant en gruppe frusterte kvinner på torget, som klaget sin store nød over disse vazaha-ene som var i byen. «Hva galt har vi gjort?» spurte hun, og fikk svar: «Nei, nei, det er ikke dere vi snakker om. Det er disse folka fra

myndighetene som er her sammen med dere!»

Enkelte steder brukes nemlig betegnelsen vazaha ikke bare om ikke-gassere, men også om folk fra høylandet og representanter for myndighetene generelt. De som representerer makt, oppfattes som fremmede, som ofte er lite sensitive overfor lokal kultur. En slik bruk gir mening på bakgrunn av den historiske situasjonen.

FREMDRIFT I OVERSETTELSESARBEIDET

Together in Bible Translation jobber i dag aktivt med 15 språk spredt over hele øya og på en naboøy, inkludert gassisk tegnspråk. Tre av språkene er nær ved å fullføre Det nye testamentet. At en ikke har fullført en hel bibel ennå, har sammenheng med den betydelige motstanden som har vært mot dette arbeidet. Både fra kirkelig og statlig hold har en møtt motbør. Derfor har det vært nødvendig å la ting modnes frem naturlig. Ikke minst tar det tid å fremstille oversettelser av god kvalitet som både lokalsamfunnet, morsmålsbrukerne, kirkene og oversetterkonsulentene kan gå god for.

I tillegg til TiBT er det også andre aktører innenfor bibeloversettelse som jobber ut ifra andre kriterier og metoder.

HVORDAN LEVE MED FLERE SPRÅK?

I svært mange land i verden lever ulike språk side om side. De som ikke får status som offisielt språk, kan likevel få offentlig anerkjennelse som minoritetsspråk. I FNs erklæring om minoritetsgrupper, står retten til å praktisere sitt eget språk sentralt (A/RES/4/135 fra 1992). Hovedmålet med erklæringen er å hindre diskriminering og fremme deltagelse, og beskyttelse og fremming av minoriteters identitet.

Selv om minoritetsspråkene ennå ikke har fått offisiell anerkjennelse

som egne språk på Madagaskar, er situasjonen i dag i forsiktig endring. Helt til topps i kulturdepartementet snakkes det varmt om "fitenim-paritra". Selv om dette bokstavelig betyr region-språk brukes det helst i avsvakket betydning om dialekter. Nylig kunngjorde kulturministeren at regjeringen vil fremme lokale kulturer og språk på Madagaskar, blant annet gjennom regionale sentra som skal stimulere til produksjon og fremføring av lokal sang og musikk. Også til topps i kir-

kelige fora løftes behovet for språkbevissthet og oversettelse frem som et ideal.

Ønsket og håpet er at en vil se en større frimodighet i å omfavne det språklige mangfoldet. Bibeloversettelse er ett av virkemidlene for å oppnå dette. Vi tror at folk vi se at det som binder det gassiske folk sammen er større enn det som skiller.

Å være trygg i sin egen kulturelle

identitet gjør at en lettere kan åpne seg for andres. Slik opplevdes det også for en eldre bara-mann. Det hadde nettopp vært overrekkelse av det oversatte Lukas-evangeliet. Da det hele var over, utbrøt han: «Nå kan vi trygt sende barna våre på skolen og lære ofisialy, for nå har vi vårt eget også på trykk!»

DET ER SLIK DEN KLASSISKE GASSISKE BIBELN SER UT. DEN ER OVERSATT TIL MERINA-"DIALEKT" - SOM ER DET OFFISIELLE SPRÅKET PÅ ØYA. I SENERE TID ER DET BLITT MER VANLIG Å OPPFATTE DE ULIKE SPRÅKVARIANTENE PÅ MADAGASKAR SOM ULIKE SPRÅK, OG DET ARBEIDES NÅ MED Å GJØRE DENNE BOKEN TILGJENGELIG PÅ FLERE AV SPRÅKENE SOM FINNES PÅ ØYA.

GRØNN DIAKONI-PROGRAMMET I DEN GASSISK LUTHERSKE KIRKE

HYRDEN RANDRIA I GRØNNSAKÅKEREN I TOBY AMBOHIMHAZO, ANTSIRABE.

ET SPENNENDE SAMARBEID MELLOM ULIKE INSTITUSJONER HAR VOKST FRAM PÅ MADAGASKAR. DET STARTET I 2016 VED AT EN AVTALE BLE INNGÅTT MELLOM TO AV DEN GASSISK LUTHERSKE KIRKENS JORDBRUKSKOLER OG NOEN AV KIRKENS DIAKONALE LANDSBYER, SÅKALTE TOBYER. DISSE ER DREVET AV EN AV KIRKENS STERKE FRIVILLIGE ORGANISASJONER, FIFOHAZANA, GJERNE KALT HYRDEBEVEGELSEN, ELLER VEKKELSESBEVEGELSEN.

TEKST OG BILDE: ARNE DRAGSUND

TILBAKEBLIKK

Den har røtter tilbake til 1894 – og helt fra starten var man i denne bevegelsen både opptatt av praktisk jordbruksarbeid og diakonal omsorg. Dette er videreutviklet gjennom dette nye arbeidet. Presten Rainisoalambo startet opp arbeidet med en syklandsby (toby) i Soatanana ved Fianarantsoa i 1894. Noen få hyrder tok imot

mentalt syke mennesker for forbønn og utdrivelse av vonde ånder. Det sies at for å kunne bo i tobyen, måtte hyrdene dyrka jorda for å skaffe seg mat. De syke var med i dette arbeidet. Mange i kirkens ledelse mener i dag at omsorgen for syke mennesker og behandling av disse startet opp i Soatanana. I dag er det 146 tobyer over hele Madagaskar, og bortimot 50.000

innviede hyrder. Grønn Diakoni-programmet i Den Gassisk Lutheriske Kirke (FLM) kom i gang i 2016 med støtte fra Grønn diakoni-Plant et Tre i Norge. I 2018 ble avtalen mellom Grønn Diakoni-Plant et Tre i Norge og Den gassisk lutheriske kirke signert av daværende kirkepresident Rakotonirina David og leder Jørgen Lollike. Senere har det blitt en økning i antallet tobyer

EN AV HERRENS MINSTE VANNER GRØNNSAKENE I AMBOHIMHAZO.

RAHAJAHARISOA M,ARIE GINA OG HYRDENBARIJAONA RANDRIANANDRASANA.

DET ER GOD JORD FOR DYR KING OG DAMMER MED VANN. REKTOR RASOLOSON LALA I HVIT SKJORTE VED SIDEN AV LEDEREN FOR DET PRAKTISKE ARBEIDET I FENGSELET.

som er med i dette programmet. I 2024 er 19 tobyer med, 10 i Innlandet og 9 på østkysten.

JORDBRUKSSKOLENE ER SENTRALE AKTØRER

Jordbruksskolene Tombontsoa i Antsirabe og Fihaonana i Vohipeno er sentrale aktører i dette programmet. Hyrder fra tobyene får opplæring på skolene i to omganger på fjorten dager hver, i grønnsakdyrking, dyrking av frukttrær og produksjon av kompost. Deretter drar de tilbake til sine tobyer for å ta de mentalt syke med seg ut på jorda for å dyrke grønnsaker og andre vekster. Grønnsakene blir brukt i kostholdet for hyrdene og de syke.

OPPLÆRING AV MENTALT SYKE MENNESKER

De syke får lære hvordan grønnsaker og frukt skal dyrkes mens de er til behandling i tobyen, og de er med og produserer de grønnsakene de trenger til daglig. Det gir dem igjen tro på seg selv, at de kan produsere mat selv om de er syke. De står godt rustet når behandlingen i tobyen er over. Pasientene blir fortore friske igjen når de får være med på dyrkinga ute i åkeren, og de får også med seg noen poser med såfrø tilbake til landsbyene når de er blitt friske

igjen. Og kan fortsette dyrkinga der. Lærere fra jordbruksskolene besøker tobyene jevnlig for å gi råd og veiledning. Det holdes også årlige kurser for prestene og hyrdene fra de forskjellige tobyer.

DIAKONIENHETEN I FLM

Pengene fra Grønn diakoni-Plant et Tre i Norge har siden starten blitt sendt til Diakonienheten i FLM, som så sender pengene videre til Tombontsoa og Fihaonana i henhold til de budsjetter som foreligger til enhver tid. Leder for diakonienheten reiser også til skolene gjennom året for å se hvordan pengene er brukt, og gir årlig rapport til Grønn Diakoni-Plant et Tre og koordinator om dette. Dette arbeidet er nå blitt godt kjent i FLM, og mange ønsker å bli med.

BEGREPET HERRENS MINSTE

I et seminar for hyrdene i oktober-23, kom det fram forslag om at de syke ikke lenger skal kalles «Ny marary saina» (de mentalt syke) men «Ny mandiniky ny Tompo». Det vil si «Herrens minste».

FENGSELET I ANTSIRABE ER MED I GRØNN DIAKONIARBEIDET

Rektor Rasoloson Lala på

Tombontsoa og undertengede, samt to hyrder fra toby Ambohimahazo i Antsirabe, hadde i oktober i fjor et møte med direktøren for fengselet i Antsirabe. Fengselet har et jordstykke ikke langt fra fengselet, der de dyrker grønnsaker som mat for fangene. Nå er fengselet med i arbeidet på lik linje med tobyene, at fangene får opplæring og oppfølging av hyrdene i Ambohimahazo. De fikk også en startpakke med redskaper og såfrø av forskjellige grønnsaker. En lærer fra Tombontsoa vil også følge opp dette arbeidet med fangene i fengselet. Også fangene hører til disse «Herrens minste». Hyrdene ga uttrykk for at arbeidet med fangene var en naturlig videreføring av det arbeidet de har med Herrens minste i tobyene.

NYE TOBYER

Det er bestemt at det skal legges til fire nye tobyer hvert år, to for hver jordbruksskole. Det er i kirken stor interesse for dette arbeidet, og stiftelsen Grønn diakoni – Plant et Tre i Norge vil finansiere dette viktige arbeidet i kirken.

ELEVAR OG TILSETTE MED REKTOR I SPISSEN UT PÅ PLANTING EIN AV JUBILEUMSDAGANE. FOTO: RANDRIAMAHALEO BARY

JUBILEUMSÅKER PÅ FIHAONANA JORDBRUKSSKULE

PÅ TØRKEUTSETTE OMRÅDE PÅ SØR-MADAGASKAR ARBEIDER DEN LOKALE KYRKJA I SAMARBEID MED NMS OG NORSKE FAGMILJØ MED EIT JORDBRUKSPROSJEKT SOM KAN HA POSITIV INNVERKNAD PÅ LIVSGRUNNLAGET TIL FLEIRE HUNDRE TUSEN MENNESKE. HER PRESENTERER VI DET NYSTARTA, KLIMASMARTE JORDBRUKSARBEIDET, SOM BER TITTELEN MIHASOA (“NÅ GÅR ALT SÅ MYKJE BETRE”), OG SOM ER DESIGNA SPESIELT FOR Å TREFFA JORDSMONN, KLIMA OG KULTUR I DETTE OMRÅDE.

TEKST: ARNE DRAGSUND FOTO: JONAS SKRETINGLAND

I veka 1. - 4. desember var det jubileumsfeiring på Fihaonana. Styret i Jordbruksskolenes Venner (JV) hadde bevilga 40.000 kr. som jubileumsgåve til skulen som støtte til å plante til eit areal med banan, appelsin og kokospalmer. Dette var skulen sitt ønskje. Plantene var av ulike sortar banan, og nokre appelsin var poda. Alt dette vil gje god avling om nokre år. Plantinga er ein del av det Fihaonana satsar på for å bli sjølfinsiert når det gjeld

drifta av agronomkurset på skulen. Det vart planta 2000 bananplanter, 2000 sitrusfrukter og 2000 kokospalmer den dagen. Både rektor, tilsette og elevar var med. Plantinga er gjort med agroforestryteknikken. Dvs. at det er andre vekster innimellom frukttræa, slik som gras og andre vekster. Det er og ein del leguminøse planter (belgfrukter) der, som tek opp nitrogen frå lufta. Dette får også andre vekster nytte av med meir nitrogen i jorda.

Arealet er totalt på 150 dekar.

Plantinga av denne store fruktåkeren er ein del av det som Fihaonana satsar på av planter som greier syklonar i framtida. Mykje av dei frukttræa og plantene dei hadde satsa på før, vart øydelagde i syklonane i 2021, mellom andre ein stor planting av kaffibusker.

REKTOR HOBY OG TIDLEGARE REKTOR FELICITE OG ARNE DRAGSUND PLANTA NYE SORTAR AV BANANPLANTER.

FOTO: RANDRIAMAHALEO BARY

HANDLEKRAFTIG INNSATS FOR MISJON OG BISTAND

UNGDOMAR FRÅ VARHAUG MED VARIG OG VERDFULL INNSATS

I MANGE ÅR HAR VARHAUG KRISTELEGE UNGDOMSLAG STØTTA JORDBRUKSSKULANE SOM DEN LUTHERSKE KYRKJA PÅ MADAGASKAR DRIV, MED EIT BETYDELEG BELØP. HAUSTEN 2023 DROG EI GRUPPE BLANDT DEI MEST AKTIVE UNGDOMMENE SAMAN MED TIDLIGERA MADAGASKAR-MISJONÆR OG HÅ-ORDFØRAR JONAS SKRETINGLAND. PÅ EI OBSERVASJONS-OG OPPLEVINGSREISE TIL DETTE LANDET.

TEKST: ARNE DRAGSUND FOTO: JONAS SKRETINGLAND

Til saman tjuve ungdomar reiste i oktober 2023 til Madagaskar saman med Jonas Skrettingland som kjentmann og reiseleiar. Dei var innom jordbrukskolane Tombontsoa ved Antsirabe og Fihaonana ved Vohipeno på Madagaskars søraustkyst. Her fekk dei god kontakt med lærarar og elevar. Dei hadde også ein tur i regnskogen i Ranomafana i tillegg til mykje anna dei opplevde på turen.

INSPIRERANDE ORIENTERINGSMØTE

Ungdomane hadde orienteringsmøte om turen på Varhaug etter at dei var komne heim, og turen var omtalt i Jærbladet. Det

er inspirerende at ungdomar på denne måten engasjerer seg i misjonsarbeidet, med støtte til dei to jordbruksskulane på Madagaskar. Dette gjev store ringvirkningar og auka interessa for misjon og hjelpearbeid. Stor takk til Ungdomslaget på Varhaug for den store innsatsen gjennom mange år! Og for den hjelp og inspirasjon dei er for jordbruksskulane på Madagaskar!

NYE VASSLEIDNINGAR PÅ TOMBONTSOA

I 2015 var tre ungdomar frå Varhaug med og la 2,6 km med nye vassleidningar på heile Tombontsoa. Dei gamle røyra var lekke, og

det var mykje tap av vatn. Ole Moi, Rolf Moi, Kjell Dale og Kolbjørn Lerstølfråstyret i Jordbruksskolenes Venner var der saman med ungdomane. Det vart grave ein ny brønn i tillegg til nye vassleidningar. Nå er det både nok vatn og godt trykk på heile skuleanlegget.

Samarbeidet mellom Jordbruksskolenes Venner (JV) og dei to jordbruksskulane har vart i mange år på forskjellig vis. Foreininga JV vart starta i 2007 som ei støtteforeining til Det Norske Misjonsselskap. Varhaug Kristelige Ungdomslag sender hjelpa si til jordbruksskulane, via Jordbruksskolenes Venner.

UNGDOMMENE FRÅ VARHAUG SAMAN MED REISELEIAR.

GASSISK KLIMAFORSKER I BERGEN

DA JEG VOKSTE OPP PÅ MADAGASKAR, VAR JEG IKKE KLAR OVER NYTTEN AV VÆRMELDINGER. JEG HADDE FULL TILLIT TIL VÆRKUNNSKAPEN BASERT PÅ ERFARING VAR TILSTREKKELIG, MINNES RONDROTIANA BARIMALALA – ELLER BARE RONDRO SOM HUN SELV KALLER SEG. - BASERT PÅ ERFARINGEN VISSTE VI NÅR RISEN SKULLE SÅS OG PLANTES UT. MEN SLIK ER DET IKKE LENGER. LOKALKUNNSKAP BASERT PÅ ERFARING FRA HUNDREVIS AV ÅR ER IKKE LENGER EN PÅLITELIG KILDE. KLIMAENDRINGENE ER ALLEDERE ET FAKTUM, SIER HUN. - DERFOR MENER JEG AT MADAGASKAR BØR FORBEREDE SEG PÅ VIRKNINGENE AV KLIMAENDRINGENE, OG SÆRLIG SE PÅ KONSEKVENSENS AV 1,5C-2C OPPVARMING OG HANDLE DERETTER. FOR HVA GJØR VI NÅR REGNSESONGEN STARTER EN MÅNED SENERE ENN DEN PLEIDE Å GJØRE?

TEKST: JON ERIK BAKKE

Rondro er en 39 år gammel gassisk seniorforsker ved Norsk Forskningscenter (NORCE) i Divisjon for klima og miljø i Bergen. NORCE er i norsk sammenheng et stort forskningsinstitutt med ca 900 ansatte og med forskere fra alle deler av verden. En gassisk forsker på dette området – og i Norge – er ikke vanlig, så Madagaskarforum ba om et intervju.

BAKGRUNN

- Jeg vokste opp i en liten by som heter Arivonimamo, omtrent 50 km vest for Antananarivo, forteller Rondro. -Moren min er pensjonert

skolelærer, og faren min er bonde. Mor underviste i fysikk, og da jeg vokste opp gjentok hun gang etter gang at uansett hva vi ser rundt oss, er det en måte å beskrive og forklare det vi ser. Det satte seg fast i meg, og jeg valgte derfor fysikk ved Universitetet i Antananarivo. Så ble det etter hvert en master i geofysikk, og etter det var jeg heldig og fikk jeg stipend så jeg kunne fortsette med min PhD i Trieste (Italia) og Atlanta (USA).

HVORFOR KLIMAFORSKNINGEN?

- Etter å ha studert ulike deler av

jordsystemet, var beslutningen om å studere fysikk knyttet til atmosfæren og havet egentlig veldig grei. Hovedårsaken var at vi den gang hadde en ekstremt begrenset forståelse av det afrikanske klimaet som helhet. Det ga meg en sterk lyst til en dag å bli i stand til å bidra til utviklingen av Madagaskar og det afrikanske kontinentet gjennom bedre kunnskap om det afrikanske klimasystemet. Og her er jeg i dag og jobber nettopp med det!

Å STUDERER AFRIKANSKE KLIMASYSTEMER I NORGE ER VEL LITT UNDERLIG?

- Som du forstår ble afrikansk klima min lidenskap og de siste 7 årene har jeg jobbet med dette. For å være ærlig hadde jeg aldri trodd at jeg skulle jobbe i Norge. Jeg trodde at norske institusjoner hovedsakelig fokuserte på klima i polarstrøk eller tempererte områder som Europa. Men tilbake i 2021 ble det klart at jeg tok feil! Jeg så en stillingsannonse fra NORCE, som var på jakt etter noen som hadde ekspertise på afrikansk klima. Jeg søkte på jobben, fikk den og flyttet. Så jeg tror det var først jobben, så landet!

- For tiden er jeg involvert i et EU-finansiert prosjekt om klimatilpassning på Det afrikanske horn (området rundt Etiopia og Somalia) og i et NORAD-finansiert prosjekt om klimatilpassninger for småbønder i Malawi og Etiopia. Senere i år vil vi få et spennende prosjekt om tropiske sykkloner og flom, og der er Madagaskar et av fokuslandene.

HVA MED KLIMAENDRINGENE PÅ MADAGASKAR?

- Det kan sies mye forskjellig om betydningen av klimaendringene på Madagaskar, men jeg vil hovedsakelig fokusere på mitt eget fagfelt. Jeg starter med hva rapporten fra IPCC – FN's klimapanel – sier, for der har jeg selv bidratt.

For Madagaskar som helhet har det i nyere tid vært en økning i tørke, noe som anslås å fortsette med global oppvarming. Dette vil inkludere en nedgang i total

nedbør (eller det vi kaller meteorologisk tørke). Det fører til tørke for landbruket og naturen ellers. Økning i kraftig nedbør og flom er også ventet i landet til tross for nedgangen i den totale mengden regn. Det er også en anslått økning i vindhastighet og kraftig regn forbundet med tropiske sykkloner.

- Jeg ledet også en mer detaljert studie om mulige virkninger av 1,5C og 2C global oppvarming på Madagaskar. I mitt perspektiv er dette spesielt viktig på grunn av innsatsen for å begrense den globale oppvarmingen til 1,5C-2C, slik Parisavtalen legger opp til.

I studien fant vi en generell temperaturøkning over hele øya. Men enda viktigere er en betydelig økning i antall dager med hetebølge, spesielt i de sentrale og vestlige delene. Dette kan være farlig for menneskers helse, for landbrukssektoren og for trivselen som helhet. Det var et eksempel på dette i fjor, da Antananarivo, hjemsted for mer enn 3 millioner mennesker, opplevde en uvanlig kraftig hetebølge.

Vi fant også en betydelig nedgang i mengden nedbør i løpet av oktober-desember, spesielt i de østlige og sentrale delene av Madagaskar, mens mengden nedbør i løpet av januar-mars øker på grunn av mer ekstremregn. Vi så en økning i antall tørre dager (eller det vi kaller tørre perioder) i regntiden. Dette tyder på en forsinkelse eller i det minste en endring i starten av regntiden, noe som er svært viktig for bøndene. Dette har vist

seg å være et stort problem også for andre afrikanske land. Økende risiko for lange tørkeperioder i regntiden vil være ødeleggende for landbrukssektoren som i stor grad baserer seg på jevnlig nedbør til risåkrene. Konsekvensene av klimaendringene kan derfor få stor betydning for utviklingen av landet. Klimaendringene vil også ha innvirkninger på ulike sektorer som utdanning, tilgang til drikkevann, turisme, infrastruktur osv., men jeg har for tiden begrenset kunnskap om det.

HVORDAN HAR DET VÆRT Å VÆRE GASSISK FORSKER I NORGE?

- Så langt har det vært en god opplevelse. Norge har sin egen kultur som alle andre land. Slik jeg ser det, må vi aldri slutte å lære i livene våre, det er en del av vår personlige vekst. Så jeg er nysgjerrig på, og ønsker å lære mer om livet i Norge. På jobben liker jeg åpenheten, friheten til å uttrykke sine ideer og det flate ledesystemet. Og så må jeg lære meg norsk, men det er en stor utfordring, faktisk!

- Og så må jeg avslutte med å si at jeg er glad for å ha blitt kjent med Vennskapsforening Norge-Madagaskar og dens aktiviteter. Det er flott å ha et nettverk som dette hvor man kan lære, dele og diskutere ideer og felles interesser. Jeg er sikker på at foreningen vil ha en stor betydning for meg, spesielt ved å vite at de som er involvert i foreningen har med seg et stykke Madagaskar i sitt hjerte!

DINA JEANNE

- EN FOREGANGSKVINNE MED ET BRENNENDE ENGASJEMENT FOR LOKAL HISTORIE I TOLIARA

PROFESSOR DINA JEANNE HAR SPILT EN NØKKELROLLE I Å UTVIKLE HISTORISK FAKULTET VED UNIVERSITETET I TOLIARA GJENNOM MANGE ÅR. HUN HAR BIDRATT TIL Å SKAPE UTVIKLINGSROM FOR FORSKERE, OG HUN HAR VÆRT EN PÅDRIVER FOR SAMARBEID MELLOM UNIVERSITETET I TOLIARA OG NORSKE INSTITUSJONER.

TEKST OG FOTO: ELLEN VEA ROSNES

Dina Jeanne har veiledet mange studenter, også norske, i å skrive sine avhandlinger. Hun var blant annet i kommisjonen som evaluerte Sigmund Edland sin doktorgradsavhandling rundt britiske misjonærs politiske rolle i gassisk historie 1820-1840. Samarbeidet med norske institusjoner startet med professor Ludvig Munthe fra 1984. Gjennom ulike samarbeid har flere studenter fra Toliara fått gleden av å søke historisk dokumentasjon gjennom dokumenter, brev, blader og rapporter i misjonsarkivet i Stavanger.

MØTET MED IMPERIALISME
Dina Jeanne forskning dreier seg i hovedsak om identitet, folkegruppen Masikoro og samhandling mellom lokalbefolkning, koloniale myndigheter og misjon gjennom det 19 århundre. Hennes arbeid

konsentrerer seg om Vest Madagaskar og kan deles inn tre tema. Det første temaet er Vest Madagaskars møte med imperialismen på 19 hundretallet. En interessant hendelse som hun beskriver var i 1890 hvor Merina gikk til krig mot Sakalavaene i Toliara fordi Frankrike utfordret dem på at de ikke hadde kontroll over hele øya. En annen hendelse hun beskriver er Ambiky massakren da kolonimakten uventet angrep Menabe i 1897.

SKEPSIS TIL MISJONÆRER
En annet tema omhandler imperialistiske interesser blant europeere som kom til Toliara-regionen før kolonitiden. En spennende artikkel omhandler bosetning på øya Nosy Ve, kjent for mange som en populær turistøy utenfor Anakao. Her følte de seg tryggere enn på fastlandet. Dette er et av mange ek-

sempler på møter mellom handelsfolk og befolkningen langs kysten gjennom flere hundre år. Det er kanskje forståelig at befolkningen her, på grunn av ulike møter med utenlandske handelsfolk og også misjonærer, var mer skeptiske til de norske misjonærene som også kom til området fra 1874 enn i innlandet? Dina Jeanne forskning omhandler også hvordan de norske misjonærene kom til området og deres møte med lokalbefolkningen. Om dette temaet har Dina Jeanne skrevet både på norsk, fransk og gassisk.

MASIKORO-IDENTITETEN
Det tredje område som hun har forsket på, og som er et område hun brenner for er Masikoro-identiteten. Hun tar et oppgjør med fastlåste identiteter og kategorisering av identitet i etniske

20. OKTOBER 2023 GIKK DINA JEANNE OPP TIL SIN PRØVE I HABILITATION À DIRIGER DES RECHERCHES (HDR), SOM ER PÅ NIVÅ MED PROFESSORKOMPETANSE I DET NORSKE SYSTEMET.

grupper som ble gjort av kolonimakten. Hun har et lokalt perspektiv på hvordan Masikoro identiteten skapes og gjenskapes gjennom at folk lever sammen og møtes, og hva som er viktig i Masikoro og Sakalavaidentiteten. Hun har et fokus på at det er ett folk på Madagaskar, men forskjellige måter å gjøre ting på og ulike grupper. I denne forskningen har Dina Jeanne et spesielt blikk på kvinner og kvinners stilling i Masikorosamfunnet. En tror kanskje at kvinner tradisjonelt ikke har så stor makt i denne regionen, men gjennom sin forskning viser hun nettopp at kvinnene har makt gjennom at de er utgangspunktet for slektslinjen. Når et barn blir født må blant annet mannen vise at han er faren for å bli anerkjent som faren til barnet. Sammen med Yvette Derason har Dina Jeanne skrevet flere artikler

om Masikoroidentiteten og de har også skrevet om jenter og utdanning på sør-vest Madagaskar. Et viktig tema er hvorfor jenter ofte slutter på skolen tidligere enn gutter. For mange jenter er målet, som samsvarer med forventningene fra samfunnet rundt dem, å gifte seg tidlig og få barn.

Gjennom sitt liv har Dina Jeanne vært engasjert i kvinneorganisasjoner og kjempet for kvinners rettigheter. Uten tvil har hun gjennom sitt politiske engasjement, sin forskning og undervisning vært en stor inspirasjon og motivasjon for en hel generasjon forskere, spesielt kvinner. Det er godt gjort av en 72 åring å ta arbeidet med å oppnå en professortittel. Dette er også et uttrykk for at hun fortsatt stiller opp, for med denne tittelen får hun nye muligheter til å skape rom for

forskning for gassiske forskere. Og hun kan fortsette å være en støtte for yngre forskere.

Dina Jeanne er en forsker som ikke har tenkt å gi seg enda!
Gratulerer med professortittelen, Dina Jeanne!

SMÅNYTT

VED KRISTOFFER HANSEN-EKENES

KASTRERING AV VOLDTEKTSFORBRYTERE INNFØRT

Madagaskar har opplevd en voldtektsbølge den siste tiden. Særlig alvorlig er det at mange av ofrene er mindreårige gutter og jenter. Til dels er også overgriperne ganske under myndighetsalder. Konsekvensene for ofrene er dyptgripende og tragiske.

I møte med denne utfordringen har regjeringen initiert og fått vedtatt en lov om kastrering av dem som begår voldtekt mot barn under 15 år. Nyheten ble sluppet av presidenten like før nyttår og høstet sterke bifall fra en stor andel av befolkningen.

Ulike aktører i det internasjonale samfunn har protestert. Amnesty International har hevdet at en slik lov bryter med grunnlovens bestemmelser om tortur og mishandling, så vel som menneskerettighetene.

Likevel ble loven om kirurgisk og kjemisk kastrering vedtatt i nasjonalforsamlingen midt i februar og godkjent i Høyesterettsdomstolen (HCC) tidlig i mars. Forsvarerne av loven påpeker at avstraffelsen må stå i forhold til alvoret i forbrytelsen, og barns ødelagte liv må tillegges sterkest vekt.

Fra før har strafferammen vært minst fem års obligatorisk straffarbeid for voldtekt mot mindreårige. Ellers er strafferammen 5-10 års fengsel.

ROMY-SAKEN ENGASJERER FORTSATT

I februar begynte rettsaken mot president Rajoelinas tidligere kabinettsekretær Romy Voos ANDRIANARISOA. Hun ble arrestert 10. august 2023 i London anklaget for å ha bedt om over 200.000 pund i bestikkløse for å tildele

kontrakter til selskapet Gemfields på Madagaskar.

Saken er pikant og har vakt internasjonal oppmerksomhet. På Madagaskar føyer saken seg inn en serie lovbrudd fra det sittende

regimet, og «det angår ikke det gassiske folk» skriver Tribune på lederplass.

QATAR AIRWAYS STARTER FLYGNINGER

En memorandum of understanding er undertegnet mellom det gassiske samferdselsdepartementet og det velrennomerte

flyselskapet Qatar. Dermed har selskapet tillatelse til å lande på Madagaskar. Qatar har hovedsete i Doha og betjener i dag 170 fly-

plasser verden over. Flyvningene vil gå direkte fra Doha til Ivato syv ganger per uke fra oktober 2024.

I forbindelse med kunngjøringen uttalte departementet for turisme at en har mål om å tiltrekke seg 1 million turister i året. Også andre Midtøsten-baserte flyselskap er på kartet. Både Emirates, Ethihad og FlyDubai ble nevnt spesielt.

SMÅNYTT

VED KRISTOFFER HANSEN-EKENES

UNIVERSITET INNVJET I ANALANJIROFO

Lørdag 20. april innviet president Rajoelina et flunkede nytt universitet i regionen Analanjirofo under sitt besøk i Fenoarivo Antsinanana. Universitet skal

tilby undervisning innen jordbruksledelse, offentlig og privat juss, ledelse, samt handels- og næringsfag. For å sikre kvaliteten på lærerne, er det inngått avtaler

med en rekke utenlandske universiteter, som Liège i Belgia, og videre i Kina, Sveits, USA, Mauritius og Frankrike.

KINA PÅ SØRVEST-MADAGASKAR

De siste 20 årene har det kinesiske selskapet China Railway vært en betydelig aktør innenfor utbygging av infrastruktur. Per i dag er selskapet engasjert i 12

slike prosjekter bare i regionen Atsimo-Andrefana til en verdi av 170 millioner USD. Blant dem er utbedring av RN9 nordover fra Toliara mot Morondava. Per i dag

er om lag 200 km av denne veien asfaltert og i svært god stand. Målet er å forbinde Morondava og Toliara.

VANNKRISE I ANTANANARIVO

Over store deler av hovedstaden, særlig rundt Ankatso-universitet, truer vannforsyningen fra JIRAMA med å bryte sammen. Vannet kan være borte i perioder på to-tre timer flere ganger om dagen.

Folk tar natta i bruk for å hente vann. En del av problemet skyldes svært mange nye private abonnenter som ikke er fulgt opp av investeringer i infrastruktur. Situasjonen har forverret seg gradvis

siden 2010 og føyer seg inn i et negativt mønster når det gjelder styring av JIRAMA.

Kilde: Tia Tanindrazana

RETURADRESSE: EIRIK SANDSTØ, TORGBAKKEN 2, 3950 BREVIK, NORWAY

LOVA OG SKRUK I FULL SAMKLANG.